

Διδακτικές πρακτικές στην αναζήτηση του "Εμείς" στις σχολικές τάξεις, Κωνσταντίνα Σπηλιοπούλου

Επιχειρώ να σας παρουσιάσω το υλικό που έχω χρησιμοποιήσει και μια διαδρομή στη διδασκαλία με οδηγό τη σταθερή επιδίωξη να αναδειχθεί ο Άλλος στην τάξη με θετικό τρόπο και να επιτευχθεί ένας νοερός ή και πραγματικός διάλογος ανάμεσα σε παιδιά με καταγωγή από διαφορετικές πολιτισμικές παραδόσεις.

Επίσης εγγράφεται σε αυτή τη διαδρομή το πρόβλημα και η δυσκολία να μεταδοθεί η πολιτιστική παράδοση γενικότερα στις μέρες μας, η ελληνική βεβαίως, αλλά σε ένα βαθμό και η ευρωπαϊκή και παγκόσμια πολιτιστική μας κληρονομιά, που μας καθορίζει και μας διαμορφώνει.

Επίσης η ανάγκη και επιθυμία να υπάρξουν ερεθίσματα, μέσα και από την τάξη, για να έρθουν σε επαφή οι μαθητές και μαθήτριες με την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου καταγωγής τους, με την οποία πιθανόν δεν έχουν ιδιαίτερη σχέση, αλλά εγγράφεται στο όνομά τους, κάποτε και στα σωματικά τους χαρακτηριστικά, που για τον εκάστοτε ντόπιο παραπέμπουν σε διαφορά και άλλη παράδοση.

Συγκεκριμένα παρουσιάζω υλικό και διαδρομή που είχε και έχει στόχο έναν διάλογο, άμεσο ή έμμεσο, με μαθητές με αλβανική καταγωγή.

Να σημειώσω ότι η ανάδυση οποιασδήποτε διαφορετικότητας στο υλικό που δουλεύει η τάξη προκαλεί το ενδιαφέρον και κινητοποιεί αντιδράσεις θετικές, αλλά και αντίστασης, γενικότερα στην τάξη. Και επίσης μου προκύπτει πια με οποιαδήποτε αφορμή και μάθημα, όπως και άλλα θέματα που θεωρώ σημαντικά.

Πρόκειται για μια διαδρομή εμπειρική που προέκυψε μέσα από δικές μου ανάγκες και δυσκολίες κυρίως.

Επίσης πρόκειται και για μια διαδρομή αναζήτησης υλικού, η οποία πολλές φορές ήταν δύσκολη και χρονοβόρα, και εις βάρος μιας πιο χαλαρής απόληξης στην τάξη.

Το υλικό μου προέκυπτε συνήθως από έρευνα δική μου, και με αφορμή την κάθε τάξη, το μάθημα και τη συγκυρία.

Πολλοί συνάδελφοι, και εγώ, θεωρώ ότι έχουμε χρησιμοποιήσει τις βαλκανικές παραλλαγές στο τραγούδι «του νεκρού αδελφού» στην Α' Λυκείου. Είναι θετικό ότι και η εμπλουτισμένη μορφή του σχολικού βιβλίου στον ιστότοπο των διαδραστικών βιβλίων εμπεριέχει τώρα το σχετικό υλικό, καθώς και την Ελεονώρα του Μπέργκερ, και άλλες ελληνικές έντεχνες επεξεργασίες του θέματος από τον Παπαντωνίου και τον Εφταλιώτη, καθώς και την εκτέλεση της Δομνας Σαμίου παραλλαγής από την Ανατολική Ρωμυλία (Μπάρνα).

Είναι ενδιαφέρον να αναδειχτεί η πανευρωπαϊκή διάσταση και διάδοση αυτού του θέματος που ξεκινά πιθανόν από τα μέρη μας. Μαζί με την έντεχνη «Λενώρα» του Μπέργκερ και παραδοσιακές παραλλαγές όπως της μπαλάντας TheSuffolkMiracle / TheHollandHandkerchief / TheLover'sGhost ή της σκωτσέζικης [SweetWilliam'sGhost](#) με τις σύγχρονες εκτελέσεις τους από νέους καλλιτέχνες παραδοσιακών τραγουδιών.

Μπορεί να φανεί επίσης ο σύγχρονος απόηχος, οι επιδράσεις του τραγουδιού σε σύγχρονους καλλιτέχνες όπως ο Μίκης Θεοδωράκης, 1962, «το τραγούδι του Νεκρού αδελφού», στα ποιήματα της συλλογής «Παραλογή» του Μιχάλη Γκανά, ακόμα και στο ποίημα «Λέξη» του ΤζεβαχίρΣπαχιού (1945 -) Αλβανού ποιητή με καταγωγή από χωριό κοντά στο Μπεράτι, από τη συλλογή Τρελή εποχή (Kohë e krisur), του 1991, και να φανεί η δυναμική μιας αρχαίας ιστορίας που μέσα από αυτήν περνάνε σύγχρονα βιώματα.

Επίσης εκτός από την πιο γνωστή Αλβανική παραλλαγή του Κωνσταντή και της Δοκίνας που παρατίθενται και στην εμπλουτισμένη ηλεκτρονικά έκδοση του σχολικού βιβλίου της Α' Λυκείου, υπάρχει και η παραλλαγή που δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην υπόσχεση, στην μπέσα του Κωνσταντή, «BesaeKostandinit» μεταφρασμένο από την Αλίκη Νάσση, με ήρωες τον Κωνσταντή και την Ντορουντίνα με όλες τις πιθανές επεκτάσεις στο θέμα της Μπέσας που επιτρέπει ο χρόνος και η συγκυρία. Και ως γενικότερη συζήτηση για το θέμα του όρκου, της υπόσχεσης, της πίστης σε ό,τι έχει συμφωνηθεί, γενικότερα στον προφορικό παραδοσιακό κόσμο, μέχρι και στην αναφορά στην τύχη των Εβραίων της Αλβανίας και της λειτουργίας της ως σωτήριο καταφύγιο στη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου πολέμου.

Σε κάθε τι, και σε αυτό το παράδειγμα, η αλβανική πολιτιστική αναφορά είναι καλό να πλαισιώνεται έτσι ώστε να είναι μέρος μιας συνολικότερης εικόνας και όχι να επικεντρωνόμαστε ειδικά σε αυτήν εκτός αν ακριβώς αυτό είναι το ζητούμενο, ή πρόκειται για μια διαδοχική επικέντρωση και σε άλλες κοινότητες.

Στο θέμα της διάσωσης και φιλοξενίας Εβραίων την εποχή του Ολοκαυτώματος από Αλβανικές οικογένειες θα άξιζε να αναδειχτούν μαρτυρίες και βιωματικό υλικό, και οι μαθητές / μαθήτριες να το αναζητήσουν, ψηλαφώντας έτσι και την οικογενειακή, συγγενική, τοπική ιστορία.

στην τύχη των Εβραίων της Αλβανίας και της λειτουργίας της ως σωτήριο καταφύγιο στη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου πολέμου.

Σε κάθε τι, και σε αυτό το παράδειγμα, η αλβανική πολιτιστική αναφορά είναι καλό να πλαισιώνεται έτσι ώστε να είναι μέρος μιας συνολικότερης εικόνας και όχι να επικεντρωνόμαστε ειδικά σε αυτήν εκτός αν ακριβώς αυτό είναι το ζητούμενο, ή πρόκειται για μια διαδοχική επικέντρωση και σε άλλες κοινότητες.

Στο θέμα της διάσωσης και φιλοξενίας Εβραίων την εποχή του Ολοκαυτώματος από Αλβανικές οικογένειες θα άξιζε να αναδειχτούν μαρτυρίες και βιωματικό υλικό, και οι μαθητές / μαθήτριες να το αναζητήσουν, ψηλαφώντας έτσι και την οικογενειακή, συγγενική, τοπική ιστορία.

Έχω δουλέψει συχνά με την ομιλία του Γκαζμέντ Καπλάνι στο Ίδρυμα TED το 2012, «Μακρύ ταξίδι προς την ελευθερία και τη δημιουργικότητα» με πολλούς τρόπους, και φύλλα εργασίας, και επικοινωνία μαθητών με το συγγραφέα.

Η ομιλία αυτή είναι ένα κείμενο που συγκεντρώνει πολλά θετικά στοιχεία: Η προσωπικότητα του ομιλητή είναι ελκυστική, και ήταν ακόμα περισσότερο για το 2013, ξαφνιάζει θετικά την τάξη, και σιγά σιγά κερδίζει και το ελληνικής καταγωγής ακροατήριο και το ευχάριστα έκπληκτο αλβανικής. Χαλαρώνει την ατμόσφαιρα, κινεί το ενδιαφέρον για όσα λέγονται και την προσωπικότητα του ομιλητή, και μπορεί να καταλήξει σε μία ενδιαφέρουσα συζήτηση.

Επίσης μέσα από αυτή την ομιλία αναδεικνύεται, και επιδιώκω με ερωτήσεις να υπογραμμιστεί, η αξία της μόρφωσης ως βάση για ανθεκτικότητα, εξέλιξη, θετική στάση απέναντι στη ζωή, δημιουργικότητα και επιτυχία.

Αυτό σήμερα θα το συνδύαζα και με υλικό για τη γενιά του Καπλάνι, τρίτη γενιά, όπως λέει ο ίδιος σε συνέντευξή του στη Lifo, το 2018, που μεγάλωσε στο καθεστώς του Εμβέρ Χότζα , και με αποσπάσματα από το βιβλίο του «Λάθος Χώρα»

Η ομιλία αναδεικνύει τη σημασία των βιβλίων στη ζωής μας ως συναντήσεις, ως βοηθούς, ως μέρος της πορείας μας στη ζωή.

Δείχνει την αγάπη στη δεύτερη γλώσσα, την προσπάθεια εκμάθησης, μια ζεστή και δημιουργική σχέση με τη γλώσσα του Άλλου που την αναδεικνύει και σε όσους την έχουν μητρική και σε όσους είναι δεύτερη γλώσσα. Η αγάπη και η δουλειά να κατακτήσεις μια γλώσσα μέχρι και του σημείου να γίνεις συγγραφέας σε αυτή, η δουλειά στη γλώσσα έξω από μηχανιστικά πλαίσια , συνδεδεμένη με βιβλία, ανθρώπους , στάσεις ζωής και αξίες, όχι με έναν βερμπαλιστικό λόγο αλλά έμπρακτα. Και ως συστατικό κοινωνικής επιτυχίας για τον μετανάστη, και θετικής διάκρισης, αλλά και ως εκτίμηση για τα ελληνικά και την ελληνική γραμματεία. Η γλώσσα ως συνάντηση με τον Άλλον.

Στην Α΄ Λυκείου η οπτική γωνία της σχέσης με την ξένη γλώσσα στην περίπτωση της μετανάστευσης, μπορεί να είναι η κυρίαρχη για την προσέγγιση αυτής της ομιλίας. Και μπορεί να συμπληρωθεί αντιστοικτικά με άλλο υλικό. Έχω χρησιμοποιήσει μαρτυρίες και δημιουργίες γυναικών στην έκδοση του Ιστορικού Αρχείου του Λυκείου Ελληνίδων , Αθήνα 2013, «Θέλω κι εγώ να μιλάω ελληνικά...», « Ανθολόγιο κειμένων από τα Μαθήματα Ελληνικής Γλώσσας και πολιτισμού για γυναίκες Ομογενείς και Αλλοδαπές» σε επιμέλεια της Άννας Μιχοπούλου.

Κείμενα στα οποία επίσης οι μαθητές /μαθήτριες ανταποκρίνονται πολύ θετικά, και μάλιστα, τώρα πια, τα κείμενα αυτά αφορούν την εμπειρία των γονιών τους συνήθως. Ακόμα κι αν οι αφηγήσεις διαφέρουν από αυτήν που μεταδίδεται στην οικογένεια του κάθε παιδιού είναι σημαντική, νομίζω, η συνάντηση με αυτό το υλικό. Επίσης για τους ελληνικής καταγωγής μαθητές/ μαθήτριες η επαφή με τη βιωματική εμπειρία της μετανάστευσης καλλιεργεί την ενσυναίσθηση , δίνει πρόσωπο και φωνή στην απρόσωπη και μακρινή εικόνα του μετανάστη. Σε όλους, και η ομιλία του Γκαζμέντ Καπλάνι και τα κείμενα των μεταναστριών υποσκάπτουν αδιόρατα τη συνήθη απαξίωση της μόρφωσης, της καλλιέργειας και του πολιτισμού την οποία φέρουν συχνά οι έφηβοι ή τους εκπέμπεται από το κοινωνικό πλαίσιο.

Στη Β΄ Λυκείου (ή και στη Γ΄ Λυκείου, ας πούμε στην Ιστορία Γενικής παιδείας), η οπτική της μετανάστευσης μπορεί να κυριαρχήσει στην προσέγγιση αυτής της ομιλίας .Ο ομιλητής αναφέρεται στη διάκριση ανάμεσα στον τουρισμό , την περιήγηση σε άλλους τόπους, το ταξίδι γενικότερα, κυριολεκτικά και μεταφορικά, και τη μετανάστευση, στα αίτια της μετανάστευσης, στις συνέπειές της, και τονίζει το αναπόφευκτο αυτού του φαινομένου στην ιστορία και στην εποχή μας, και τη σημασία του ως παράγοντα αλλαγής και δημιουργίας, στην αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής.

Η μετανάστευση ως ταξίδι ζωής και το ταξίδι της ζωής ως πορεία για τη δημιουργία.

Επίσης θίγονται θέματα ταυτότητας, θετικές και αρνητικές στάσεις στη συνάντηση με τον Άλλον,(κλείσιμο στον εαυτό, περιχαράκωση, θυματοποίηση, «Η συνάντηση με τον Άλλον ως ιστορικό ατύχημα» . Επίσης έννοιες όπως η ελευθερία, η τυραννία, ο πολιτισμός, όροι όπως η δικτατορία. Μπορεί να επιχειρηθεί μια ανασύσταση του ιστορικού πλαισίου, σε συνδυασμό με

την ελληνική εμπειρία της δικτατορίας του Μεταξά («Το Καπλάνι της Βιτρίνας» της Άλκης Ζέη) από το οποίο ο ομιλητής παραθέτει κι ένα απόσπασμα , αλλά και σε σχέση με τη γενικότερη διάσταση της έννοιας της ελευθερίας , σε μια προσπάθεια να οριστεί και ιστορικά, μιας και ο Γκαζμέντ Καπλάνι κλείνει την ομιλία του με απόσπασμα από το αγαπημένο του βιβλίο «Το Ελεύθερο Πνεύμα» του Γιώργου Θεοτοκά. Εδώ επίσης είναι σημαντικό να υπάρχει ένα υλικό για ιστορικές αναφορές – συσχετισμούς , αν και προς το παρόν η δημόσια ιστορία διευκολύνει τη συζήτηση.

Εδώ μπορεί να συζητηθεί και η σχέση εργασίας και δημιουργικότητας, πάλι από τις ενότητες της Β΄ Λυκείου στη Γλώσσα. Η εργασία χαρακτηρίζει το μετανάστη υποχρεωτικά, αναπόφευκτα. Είναι ενδιαφέρον ότι ο Καπλάνι συνδέει αυτή την εργασία του μετανάστη και ως πορεία προς τη δημιουργία, την προκοπή του κα'θε ανθρώπου. Το θέμα μπορεί να τεθεί προς συζήτηση και γενικότερα.

Σήμερα θα ήταν ενδιαφέρον να αναδειχτεί στην τάξη και η εξέλιξη στην αλβανική μετανάστευση μετά από μια δεκαετία, η θέση του μετανάστη από την Αλβανία στη χώρα μας , η δεύτερη και τρίτη γενιά, ομοιότητες και διαφορές, σύγκριση με άλλες μεταναστευτικές ομάδες, και να συνδυαστεί με μαρτυρίες οικογενειακές , βιώματα, ακούσματα και από τις δύο κοινότητες , και θα ήταν εδώ πολύ χρήσιμο κι ένα corpus πηγών σχετικά.

Σε επικοινωνία με τον ίδιο το συγγραφέα που πρότεινα το 2014 μέσω fb , η μαθήτριά που επικοινωνήσε μαζί του, αλβανικής καταγωγής, και μετέφερε τις απαντήσεις του συγγραφέα στην τάξη, ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για τις « επιρροές που τον έκαναν να διαβάσει και να γίνει ένας δημιουργικός και πετυχημένος άνθρωπος», στο οποίο της απάντησε ότι δεν ξέρει αν πράγματι είναι πετυχημένος , και αυτή η αμήχανη απάντηση και η ερώτηση αντηχεί ακόμα μέσα μου. Του ζήτησε επίσης να διευκρινίσει γιατί τον επηρέασε τόσο το κείμενο του Θεοτοκά. Της μίλησε και για αναλογίες ανάμεσα στην εποχή του '30 και σήμερα. Και έκλεινε επίσης με τη φράση ότι « ποτέ δεν έμαθε τόσα πολλά για την Ελλάδα μέσα από ένα τόσο μικρό κείμενο»

Επίσης σήμερα θα έδινα υλικό προς συζήτηση για το θέμα της πολιτογράφησης, την αναχώρηση του συγγραφέα για την Αμερική. Θα επεδίωκα διάλογο σχετικά. Θα είχε σημασία για την καλύτερη ένταξη της αλβανικής κοινότητας μια βράβευση του Καπλάνι στη χώρα μας ως συγγραφέα, ή η τιμητική του πολιτογράφηση. Τι συμβαίνει σήμερα με άλλες κοινότητες. Συγγραφείς όπως ο ΡεζάΓκολαμί από το Αφγανιστάν τι σημαίνουν για μας σήμερα, για την κοινότητά τους.

Πέρσι έκανα απλή παρουσίαση στον Γκαζμέντ Καπλάνι , καθώς και σε άλλους συγγραφείς που γράφουν στα ελληνικά, ενώ έχουν άλλη καταγωγή και μητρική γλώσσα δίνοντας έμφαση στην τιμή που γίνεται στη γλώσσα μας. Φέτος αυτό θα μπορούσε να δοθεί ως εργασία μετά από εκτεταμένη δουλειά στην τάξη και με την ομιλία του Καπλάνι και με άλλα κείμενα στην ενότητα Γλώσσα και γλωσσομάθεια της Α΄ Λυκείου, μητρική Γλώσσα κλπ.

Στα νέα Προγράμματα Σπουδών οι γλωσσικές ποικιλίες προβλέπονται για όλες τις τάξεις του Λυκείου και έτσι τέτοια θέματα μπορούν να βρουν χρόνο που πραγματικά είναι πολύ δύσκολο να δοθεί στην πρώτη θεματική ενότητα της Α΄ Λυκείου με τη μέχρι τώρα κατανομή της ύλης.

Στα πλαίσια μιας αντίστροφής κίνησης της ανάδειξης του Άλλου έχω χρησιμοποιήσει με διάφορες αφορμές, ολόκληρη ή επί μέρους, «μια μικρή «ανθολογία» Αλβανών ποιητών με πηγή

ό, τι είχα καταφέρει να βρω στο διαδίκτυο μεταφρασμένο στα ελληνικά. Όπως τη «Λεξη» του ΤζεβαχίρΣπαχιού που προανέφερα ή το ποίημα της ΛιλιάνναΦουρτζίου «Γράμμα στη μάνα» που χρησιμοποίησα στην ενότητα «τα φύλα» στη λογοτεχνία της Α΄ Λυκείου και ως παράλληλο με το τραγούδι της Λίνας Νικολακοπούλου- Κραουνάκη- Τσανακλίδου «Μαμά γερνάω». Ποιήματα του Ισμαήλ Κανταρέ (1936 -) και του ΒισάρΖίτι (1952 -) με αναφορές στον Ηράκλειτο και τον Όμηρο αντίστοιχα , και του ΝτριτερόΑγκόλι (1931 – 2017) το ποίημα « Η Πατρίδα».

Παλιότερα είχα ζητήσει να εντοπίσουν μεταφράσεις από την Αντιγόνη, π.χ. στα Αλβανικά και είχα μια πολύ ευχάριστη έκπληξη από μαθήτριά που διάβασε στην τάξη εκτεταμένα αποσπάσματα από μετάφραση της γιαγιάς της που είχε εκδοθεί στην Αλβανία.

Δυστυχώς δεν είχα καταγράψει το όνομα. Ήταν στο Διαπολιτιστικό Λύκειο του Ελληνικού κάπου το 2001-2

Αυτό νομίζω τώρα θα είχε τώρα μια δυναμική μεγαλύτερη.

Το Αίμα

Πέρσι για τα παιδιά της Α΄ Λυκείου ήταν πολύ θετική η επαφή με το «Γκιακ», του Δημοσθένη Παπαμάρκου., στα πλαίσια της ενότητας για τα φύλα, στο μάθημα της Λογοτεχνίας, και ακριβώς οι αρβανίτικες φράσεις είδα ότι αντιμετωπίστηκαν θετικά, ιδιαίτερα επειδή το διήγημα άρεσε πολύ σχεδόν σε όλους.

Αυτό έφερε και ένα θάρρος να μιλήσουν παιδιά για τη μητρική τους γλώσσα και σε άλλες περιστάσεις, και κατά κάποιο τρόπο να επιζητούν τέτοιες αναφορές. Υπάρχει κι ένα μέρος μαθητών δύσπιστο να εκθέσει έτσι ανοιχτά τη σχέση με τη μητρική του γλώσσα και επίσης μια δυσπιστία και από παιδιά με ελληνική καταγωγή, γιατί άραγε να το κάνουμε αυτό, είναι σαν να πλανάται στον αέρα...

Από την άλλη κι εγώ δεν προχώρησα περισσότερο σε γλωσσικές και ταυτοτικές αναφορές. Τέθηκαν όμως και από τους μαθητές κάποια θέματα.. Τι είναι οι αρβανίτες, μιλούσαν τα αρβανίτικα, ναι -όχι γιατί..

Κάναμε σύνδεση με το αρβανίτικο τραγούδι «ντο τα πρεσκοτσίδετε», τη σχέση του τραγουδιού με το διήγημα. Είναι ενδιαφέρον το τραγούδι να έχει δουλευτεί πριν ή μετά το «Γκιακ» σε μια θεματική για τον ερωτικό ανταγωνισμό με παραδοσιακά και σύγχρονα κείμενα και τραγούδια.

Αναφερθήκαμε στους νόμους του Κανόνα (Kanun) μέσα από τη διερεύνηση του χαρακτήρα και του κεντρικού θέματος του διηγήματος, ως μια γενικότερη αντίληψη των παραδοσιακών κοινωνιών, κι ας μην είναι έτσι γραμμένες όπως στο Kanun.Ειδικά ο κανόνας 57 για το αίμα, την πληρωμή του, το φόνο γυναίκας και την αποτίμησή του. Το θέμα του όρκου του ήρωα να εκδικηθεί το φόνο της αδελφής του. .

Οι άγραφοι νόμοι των παραδοσιακών κοινωνιών και η σημασία τους όπως αναφέρονται στον Κανόνα μπορούν να έχουν προσεγγιστεί και με το τραγούδι του «Νεκρού αδελφού» και σε αντίστιξη με τον «Ορέστη» του Βάρναλη.

Ένα βιβλίο που για μένα είναι πολύ σημαντικό και ως αναφορά στην τάξη, και στο οποίο ανατρέχω για αποσπάσματα του Κανόνα, και για την όλη σημασία που δίνει στις κοινές αντιλήψεις στα Βαλκάνια της προ- νεωτερικής εποχής είναι το βιβλίο του Ισμαήλ Κανταρέ «Αισχύλος, ο μεγάλος αδικημένος».

Στη συζήτηση για το θέμα του διηγήματος αλλά και για τη χρησιμοποίηση διαλεκτικών στοιχείων επιλεκτικά στο κείμενο χρησιμοποιήσαμε καταληκτικά και αποσπάσματα από συνέντευξη του ίδιου του συγγραφέα.

Η Πατρίδα - «Εμείς»

Θεματική που την έχω κάπως τυποποιήσει με υλικό από τον Ξενοφώντα, το λόγο του Κλεόκριτου, και «την εκδρομή των κοριτσιών» της Άννα Ζέγκερς είναι « Η αγάπη προς την πατρίδα» στην Α΄ Λυκείου, με σκοπό να μιλήσουμε για την αγάπη προς την πατρίδα ως σχέση αίματος ή ως σχέση δεσμών πολιτισμικών...

Δεν το έχω χειριστεί με υλικό που να σχετίζεται με την Αλβανία, αλλά η συζήτηση για τις παραδοσιακές αντιλήψεις για τη συγγένεια, το κοινό αίμα που ενώνει μια κοινότητα, και ο τρόπος που συναντιέται αλλά και συγκρούεται με το νεωτερικό μας κόσμο, θα μπορούσε τώρα να συνδεθεί με κείμενα που προανέφερα και άλλα.

Εδώ μπορούν να συζητηθούν και πάλι οι εθνικοί ύμνοι, και σε σχέση με τον «αρχετυπικό» της Γαλλίας, αλλά και άλλους από την Αλβανία και γενικότερα τα Βαλκάνια.

Το υλικό

Για μένα ήταν πολύ βοηθητικά τα βιβλία του Κέντρου για τη Δημοκρατία και τη Συμφιλίωση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (CDRSEE), ιδιαίτερα το Έθνη και Κράτη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, Παραδείγματος χάρη οι εθνικοί ύμνοι και κάποια πατριωτικά τραγούδια, που παρατίθενται σε κάποιες περιπτώσεις, και της Αλβανίας, οι εμβληματικές ιδρυτικές στιγμές ενός έθνους και οι ηγέτες.

Όπως βλέπετε και στις διαφάνειες χρονολογικά η προσπάθεια ανάδειξης των άλλων μέσα στην τάξη είχε στην αρχή ως στόχο και την αντιπαράθεση άμεση ή έμμεση με το λόγο και την επιρροή της Χρυσής Αυγής τότε, και γενικότερα ενός ρατσιστικού λόγου. Αυτά περισσότερο ανάμεσα στο 2012 και 2015.

Σιγά σιγά επικεντρώθηκα περισσότερο στο διάλογο, νοερό πολλές φορές, με ό,τι νόμιζα ότι θα έδινε θάρρος στην ορατότητα του Άλλου, στις γέφυρες και στο διάλογο, στην αμοιβαία ενίσχυση της ταυτότητας, αλλά και στο άνοιγμα προς τον Άλλον, και ως εμπλουτισμό.

Πολύ θετικά αποδεκτό στην τάξη, λόγω της παρουσίας των επιστημόνων - ιστορικών κυρίως, με την ποικιλία των καταγωγών τους και το ζωντανό τους λόγο, ήταν και το ντοκιμαντέρ «Ξεχασμένα Βαλκάνια», κυρίως για το μάθημα της Ιστορίας στην Γ΄ Λυκείου, Γενικής Παιδείας.

Επίσης ένα καλό υλικό είναι το ντοκιμαντέρ « Whoseisthissong»

<https://vimeo.com/ondemand/whoseisthissong> της AdelaPeeva από την Βουλγαρία, που είχα χρησιμοποιήσει παλαιότερα στην Γ΄ Λυκείου, στην Ιστορία Γενικής Παιδείας με σκοπό να συζητήσουμε τους Βαλκανικούς εθνικισμούς, και πώς, πόσο, με ποιο τρόπο μπορούμε να αποδεχθούμε την αγάπη για την πατρίδα του Άλλου, πλάι στη δική μας. Επίσης την έννοια των συνόρων, όταν μιλάμε για θέματα ταυτότητας, πολιτισμικών αναφορών κλπ.

Πρόσφατα από τα βιβλία του Κέντρου για τη Δημοκρατία και τη Συμφιλίωση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (CDRSEE), σε επιμέλεια πάντα Χριστίνας Κουλούρη, χρησιμοποίησα και το βιβλίο

Β' Παγκόσμιος πόλεμος από το οποίο άντλησα και υλικό στην πρόσφατη γιορτή μας, και ελπίζω να έχω το χρόνο να το μελετήσω..

Παρενθετικά σημειώνω ότι η ζωή και το έργο των αδελφών Μανάκια προσφέρονται για τα θέματα εθνικής ταυτότητας στις αρχές του αιώνα, αλλά και για να αναδειχτούν σημαντικά ορόσημα στη νεοελληνική τέχνη , εδώ για την ιστορία του κινηματογράφου.

Γιορτές – Εκδηλώσεις στη σχολική κοινότητα – Κλίμα

Κλείνω με το θέμα των γιορτών, όπου ρητά ή υπόρρητα, εκφράζεται η προτροπή να είμαστε προσεκτικοί.

Κι όμως για μένα είναι η βασιλική οδός για να περάσουν θετικές αναπαραστάσεις, ας πούμε για την Αλβανία, στη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου, με βάση την ιστορική πραγματικότητα, την μη έμφαση στη δική μας ρητορική, την αναφορά σε γενναιότητα ή δυσκολίες και ιδιαιτερότητες, και στη σωτηρία και την προσφορά καταφυγίου στους Εβραίους των γειτονικών χωρών.

Επίσης οι χοροί. Θα μπορούσε να υπάρχουν τραγούδια και του τύπου Ηπειρώτικα και άλλα, σε όλες τις γιορτές και στην 25^η Μαρτίου όπου με διακριτικότητα αλλά και σταθερότητα θα μπορούσαν να υπάρχουν αναφορές και στη γλώσσα και στα τραγούδια.

Τα παιδιά από πολλές διαφορετικές καταγωγές χαίρονται να χορεύουν τους ελληνικούς χορούς. Παρόλα αυτά τελικά στις γιορτές , όπως η 25^η Μαρτίου, ή γιορτή στο τέλος της χρονιάς είναι νομίζω σαν να επιδιώκεται από κάποια σχολεία , συνειδητά ή όχι , να μείνει η ελληνική κοινότητα του σχολείου μόνη της. Και ως προς τους χορευτές και ως προς τους θεατές.

Είναι ένα θέμα συζήτησης ο δισταγμός , η πιθανή απροθυμία των παιδιών με άλλες καταγωγές να εκτεθούν δικές τους πολιτισμικές παραδόσεις όταν η αποδοχή δεν είναι ισχυρά πλαισιωμένη και εγγυημένη. Και αυτό ισχύει και για ό, τι γίνεται στις τάξεις. Αναρωτιέμαι αν έχει νόημα να προσπαθεί κανείς κάτι που τελικά είναι μάλλον μοναχική προσπάθεια, και καταλήγει η ίδια η προσπάθεια να είναι «διαφορετική» με όλες τις υποδηλώσεις. Έχω πάντως πάρει και κάποια ικανοποίηση από παιδιά που εκφράζονται πιο ελεύθερα και με πιο αυτοπεποίθηση γενικότερα. Όπως και ίσως συνέβαλα σε κάποιες δραστηριότητες που ξεκίνησαν Έλληνες μαθητές για να πλησιάσουν τους Άλλους μέσω της γλώσσας τους και του πολιτισμού τους.

Είναι σημαντικό νομίζω να αντιμετωπίζονται τα παιδιά ισότιμα και να ενισχύεται η αυτοπεποίθηση παιδιών από άλλες πολιτισμικές παραδόσεις με κάθε τρόπο, και νομίζω ότι αυτό χαρακτηρίζει την πρόθεση και την καθημερινή πράξη των εκπαιδευτικών.

Όμως είναι επίσης σημαντικό και για την ελληνική κοινωνία και για την ένταξη των μαθητών μας αυτό να γίνεται με όσο το δυνατόν πολύπλευρο τρόπο. Να εκφράζονται , και να μπαίνουν σε ανοιχτό διάλογο απόψεις, ιδιαιτερότητες, ταυτότητες πολιτισμικές και άλλες..

Προτάσεις για αφιερώματα σε μία κοινότητα ή γωνιές με φαγητό , μουσική, κλπ δεν έχουν ευοδωθεί από μένα , αν εξαιρέσουμε τα Χριστούγεννα του 2018 στην τάξη με χαρακτηριστικό γιορτινό φαγητό ή γλυκό από την οικογενειακή παράδοση και τον τόπο καταγωγής του καθενός.

Να σημειώσω ότι τη φετινή σχολική χρονιά θα δουλέψω το «Μαύρο νερό» του Μιχάλη Μακρόπουλου με τους μαθητές της Β' Λυκείου που πέρσι ήρθαμε σε επαφή με το «Γκιακ»

Ευχαριστώ

Κωνσταντίνα Σπηλιοπούλου